

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

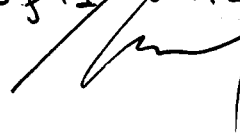
Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi
gerekçeleri ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Ali Rıza Öztürk
Mersin Milletvekili

Emine Ülker Tarhan
Ankara Milletvekili

Rıza Turmen

Ömer Şahin ALDAN
Müşir Milletvekili

T.B.M.M. BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon				
Esas Komisyon		Anayasa		
Tarih: 08 Aralık 2011		F. No: 2/185		
Md.Y.	Müdür	D.Bşk.	G.Sek. Y.	Gen.Sek.
				
BAŞKAN				

T B M M Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü
0 1 Aralık 2011
Numara :

0 1 Aralık 2011
55772

GENEL GEREKÇE

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 6. Maddesine göre "Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir" . Millet kayıtsız şartsız sahip olduğu bu egemenliğini Anayasa'daki yetkili organları eliyle kullanır. Bu çerçevede Anayasanın 7. Maddesine göre millet egemenlik kapsamında yasama yetkisini, kendi seçtiği milletvekillerinden oluşan TBMM eliyle kullanır. Büyük Atatürk'ünde söylediği gibi:

"Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve kat'î mânasiyle millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millî egemenliktir."

Bu nedenle seçimler demokrasinin ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesine yetmez. Seçimlerin güvenlik içinde ve seçme hakkına sahip herkesin iradesinin eksiksiz ve tam olarak TBMM'ne yansıtılması gerekir.

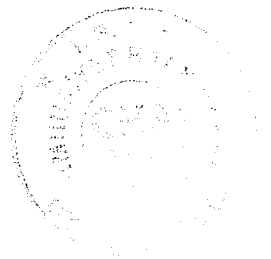
Demokrasi kurallarına uygun bir seçim için, seçimin dürüst yapılması yeterli değil. Aynı zamanda seçmenin iradesinin yasama organına tam olarak yansımaları gerekir. Bunu sağlayacak olan da, seçim sistemidir.

Dünyada seçim sistemleri ülkelerin kendi özgün koşullarına, demokrasi geleneklerine göre değişiklik göstermektedir. Demokrasi geleneği güçlü ülkelerde sakıncalar ortaya koymayan seçim sistemlerinin, demokrasi geleneği zayıf ülkelerde uygulanması sonucunda çok sayıda sakıncanın ortaya çıktığı bilinen bir gerçektir. Türkiye'de de çok partili siyasi yaşama geçilmesinden sonra değişik seçim sistemleri uygulanmış, ancak seçim sistemi üzerindeki tartışmalar son bulmamıştır.

1950, 1954 ve 1957 milletvekili genel seçimlerinde liste usulü çoğunluk sistemi uygulanmış, ancak bu sistem siyasal yaşamda büyük çalkantıların yaşanmasına ve demokrasiyi ortadan kaldırmaya yönelik sonuçlar ortaya çıkarmıştır. 1961 yılı ve sonrasındaki seçimlerde nispi temsil sisteminin değişik uygulamaları hayata geçirilmiştir.

1983 yılından günümüze sekiz kez milletvekili genel seçimi gerçekleştirilmiştir. 1983, 1987 ve 1991 yıllarındaki genel seçimlerde çifte barajlı d'Hondt sistemi uygulanmış; 1995, 1999, 2002, 2007 ve 2011 yıllarındaki genel seçimlerde ise ülke barajlı d'Hondt sistemi ile seçimler gerçekleştirilmiştir. Gerek çift barajlı gerekse ülke barajlı uygulamalarda tek partili iktidarlar oluştuğu gibi, 1991, 1995 ve 1999 yıllarında olduğu gibi koalisyon hükümetleri de ortaya çıkmıştır.

Türkiye'deki % 10 baraj, milli iradenin Meclis'e tam yansımaması sonucunu doğurmaktadır.

2002 seçimlerinde AKP, oyların % 34'ünü alarak TBMM'de % 66'lık bir çoğunluğa sahip oldu (363 milletvekili). CHP %19 oyla Meclis'te % 33 oranında temsil edildi (178 milletvekili). DYP, MHP, Genç Parti, DEHAP barajı geçemediler. 2002 seçimlerinde Meclis'e yansımayan oyların oranı %45. Neredeyse verilen her iki oydan biri boşa gitmiş oldu.

2007 seçimlerinde, AKP oyların %46.5'ini alarak Meclis'te % 62'lik bir çoğunluk elde etti (341 milletvekili). CHP %21 oyla, % 20 oranında temsil edildi (112 milletvekili). MHP % 14 oy oranıyla, % 13'lük bir temsil sağladı (71 milletvekili). Bu tablonun da gösterdiği gibi, her iki seçimde de AKP oyların çoğunluğunu almamasına karşın Meclis'te çoğunluğa sahip oldu. Başka bir deyişle, AKP her iki seçimde de ülkeyi tek başına yönetme yetkisini halktan değil, seçim sisteminden aldı.

Avrupa Konseyi'ne üye 47 devlet arasında Türkiye dışında % 10 baraj uygulayan başka bir devlet yok. En yakın Lichtenstein % 8 baraj uyguluyor. Ondan sonra % 7 ile Rusya ve Gürcistan geliyor. Üye devletlerin üçte birinde baraj %5. 13 devlette baraj % 5'in altında. 7 devlette ise hiç baraj yok.

AIHM Büyük Dairesi % 10 barajı ile ilgili Yumak ve Sadak/Türkiye (8.7.2008) kararında, % 10 barajın aşırı yüksek olduğunu, siyasal partileri seçimlerin saydamlığı ile bağdaşmayan yöntemlere başvurmak zorunda bıraktığını, barajın düşürülmesi gerektiğini belirtiyor.

% 10 barajı, siyasal partileri yasanın boşluklarından yararlanarak dolambaçlı yollara başvurmak zorunda bırakıyor. Bu da seçmen iradesinin tam olarak yansıtılmasını önüyor. Nitekim 12 Haziran 2011 günü yapılan milletvekili genel seçimlerinde de %10 seçim barajı nedeniyle seçmen iradesinin tam olarak yansıtıldığını söylemek mümkün değildir.

2007 ve 2011 seçimlerinde, siyasal partiler % 10 barajını aşabilmek için başka yollara başvurdular. DSP, CHP'nin listesinden seçime girdi. Seçimden sonra CHP'den ayrıldı. DTP'liler bağımsız olarak seçildiler. Seçildikten sonra DTP'ye girdiler.

Öte yandan, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin 2007 yılında aldığı bir kararda, seçim barajlarının %3'ten yüksek olmaması öngörülüyor. Parlamenter Asamble Türkiye'ye ilişkin olarak 2004 yılında aldığı kararda, % 10 barajının aşırı derecede yüksek olduğu ve aşağı indirilmesi gerektiğini belirtiyor.

Cumhurbaşkanı Sn. Abdullah Gül 3.10.2007'de Parlamenter Asamble'de yaptığı konuşmadan sonra bir soruya şu yanıtı veriyor: "O(Türkiye'de) siyasal istikrar sağlandığına göre, %10 barajı yeniden ele alınabilir."

23.7.1995 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla Anayasanın 67. maddesine "Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir." hükmü eklenmiştir. Ancak, 2002 yılı milletvekilliği genel seçimlerinde seçmen iradesinin, ancak yüzde 53,7'si Parlamentoya yansımış; seçimlerden birinci çıkan partinin aşkın temsil oranı yüzde 30'ların üzerine çıkmıştır. Seçmen iradesinin yarıya yakınının Parlamentoya yansımaması, ancak çoğunluk sistemlerinde ortaya çıkabilecek bir sonuçtur.

2002 seçimleri örneği, yüzde 10 ülke barajı uygulamasının her zaman yönetimde istikrar ilkesi çerçevesinde sonuçlar doğurmadığını, aksine temsilde adalet ilkesini işlevsiz kılan sonuçlar doğurabileceğini ortaya koymuştur. Seçim barajının Türkiye’de parlamentonun meşruiyetini tartışmaya açacak sonuçlar doğurması engellenmelidir. Temsilde adalet ilkesi yok edilerek istikrar sağlamak mümkün değildir.

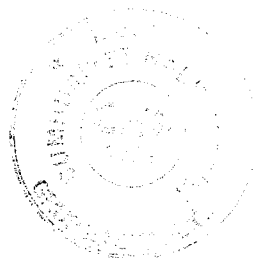
Yasa Teklifi ile Anayasanın 67. maddesinde yer alan yönetimde istikrar ve temsilde adalet ilkelerinin birlikte hayata geçirilebilmesini sağlamak üzere, ülke seçim barajının yüzde ondan, yüzde beşe indirilmesi öngörülmektedir. Yüzde beşlik baraj uygulanması durumunda, **temsilde adalet ilkesine işlerlik kazandırılmakta, küçük partilerin parlamentoya girmesinin önü açılarak değişik düşüncelerin parlamentoda temsili sağlanmaktadır.**

Seçim sistemleri, daha önce yaşanan olumsuzluklar dikkate alınarak tepkisel yaklaşımlarla belirlenmiş, zaman içerisinde Parlamentodaki siyasi partilerin güncel çıkarlarını gözetmeleri de yeni seçim sistemlerin hayata geçirilmesine engel olmuştur. Bu açıdan siyasi partiler seçim sistemine ilişkin kararlarını konjonktürel durumlarını değerlendirerek vermemelidir.

Bugün Parlamentodaki sandalye dağılımına göre iktidar partisi dışında hiçbir siyasi parti, tek başına Anayasa değişikliği teklifi verememektedir.

Toplumun genelinde ülke barajının yüzde 10 olarak uygulanmasının temsilde adalet ilkesini zedelediği konusunda geniş bir kabul bulunduğu bir gerçektir. Adalet ve Kalkınma Partisi her fırsatta darbelerle hesaplaşacağını iddia etmesine rağmen darbe hukukunun kurduğu kurumlardan yararlanmaktadır. %10’luk seçim barajı da 12 Eylül darbe hukukunun ürünüdür. Darbe ile hesaplaşma iddiasını taşıyanlar, iddialarında samimi iseler başta darbe hukukunun ürünü olan yüksek seçim oranı olmak üzere tüm anti demokratik kurum ve hükümlere karşı olması gerekmektedir. Demokratik, Çağdaş, Özgürlükçü Anayasa yapma iddiasının sağlıklı bir şekilde sonuçlandırılmasının ilk koşullarından birisi de yüksek oranlı seçim barajının hemen kaldırılmasıdır.

Yukarıda belirtilen gerekçelerle, toplumun büyük bir kesiminde ülke barajının indirilmesine ilişkin oluşan düşünce doğrultusunda; demokrasinin ve hukuk devletinin güçlenmesi, milli iradenin önündeki tüm engellerin kaldırılması amacı ile iş bu kanun teklifi verilmiştir.

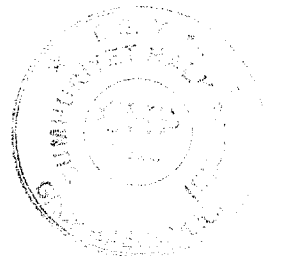

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1.- Ülke seçim barajının yüzde 10 olarak uygulanması, yönetimde istikrar ilkesi ile birlikte temsilde adalet ilkesinin hayata geçirilmesini engellemektedir. Bu doğrultuda her iki ilkenin de birlikte hayata geçirilmesini sağlamak amacıyla, yüzde 10 olan ülke barajının yüzde beşe çekilmesi amaçlanmıştır.

MADDE 2.- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3.- Yürütme maddesidir.

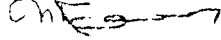
**MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN
KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1. – 10.6.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “% 10’unu” ibaresi “% 5’ini” olarak, “yüzde onluk” ibaresi “yüzde beşlik” olarak; üçüncü fıkrasında yer alan “yüzde onluk” ibaresi “yüzde beşlik” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

ASLI GİBİDİR

Habip KOCAMAN
Kanunlar ve Kararlar
Müdürü

